

Összeállító: RADICS MARTA

Összeállítás ideje: 1973.

TART.: BIZEI NÉPSZOKÁSOK

38 lap, 1 borító, 2 rajz, 1 foto

Földrajzi mutató: BIZE

Szakmutató: XIX

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

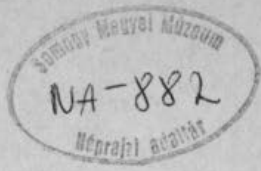

KISKUNHALASI GYÁRA

LETTAKONÁS

ÁTVEVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2358-as TÉTELE ALÓL

2.358.

RÁDICS MÁRTA:

NÉPSZOKASAINK

Pályázatom anyagának jelentős részét szülőfalumban, Bizén gyűjtöttem.

Bize Somogy megye nyugati részén, a balatonszentgyörgy-somogyzobi vasutvonal mentén elterülő kisközség. Marcalitól, a járási székhelytől 5 km-re esik. Lélekszáma nagyon kevés. Még a 300 főt sem éri el. Éppen ezért rövid idő múlva beleolvad a járási székhelybe. Marcalihoz csatolják.

A kisközség fejlődésével pedig egyre távolodik a népszokásokban gazdag múlt, egyre inkább feledésbe merülnek hagyományai. Pedig valamikor bővelkedett jelesnapi szokásaiban. Nem is olyan régen, még a sváb eredetű szokások is divatosak voltak nálunk. De a merácsláson kívül megtalálhattuk még a regölést, a pünkösdi, hushagyói szokásokat, és a lakodalmast is. Hogy mindez ne csak a múltté legyen, hanem ma is emlékezzünk rá, és ma is láthassuk azt, hogy a fiataloknak régen is megvolt a maguk szórakozási lehetősége, ezért próbáltam mindezt falumban felgyűjteni.

A legérdekesebbek számomra a sváb eredetű köszöntők voltak. Azonban az emberek segítőkészsége ellenére sem tudtam mindezt összességében felgyűjteni. Hogy a hiányosságokat pótolhassam, ezért az ugyancsak sváb eredetű Hosszuvi-zen próbáltam mindezt megszerezni. /Ez gyűjteményem nagyon kis hányadát teszi ki, amit külön fel is tüntetek./

A kíséző magnószalagot az idegen nyelvű szöveg, és kotta-hiány miatt mellékelem.

Most, hogy gyűjteményemmel elkészültem, úgyérzem nagyon sokat gazdagodtam. Gazdagodtam, mert megismertem a falu régi életét, ami számomra eddig csaknem teljesen ismeretlen volt. És ismeretlen ez minden velem egyidős fiatalnak is.

Adatközlőim:

Tálos József	78 éves	Bize
Károly József	63 éves	Bize
Károly János	67 éves	Bize
Vadál Jánosné	74 éves	Bize
Speizer Józsefné	85 éves	Bize
Trubek Istvánné	60 éves	Bize
Senoha István	82 éves	Hosszuviz
Stáding Józsefné	82 éves	Hosszuviz
Vimmer Viktor	65 éves	Hosszuviz
Budai Dezsőné	50 éves	Hosszuviz

Foglalkozásukat tekintve tsz-tagok, illetve tsz-nyugdíjasok.

Köszöntők

Ez ujév reggelén eljöttem hozzátok,
hogy szivem kívánságát tőlem meghalljátok.
Áld meg isten az egész családot,
hogy nyerjünk örök boldogságot.
Betegség, kárhullás, az ujévben rátok
bánatot ne hozzon,
mert ha az ujév rátok bánatot hoz,
távolítsa el a legszeretőbb atyátok.
Kicsinyek és nagyok, ártatlanok legyetek,
holtatok után a mennyekbe menjetek!

Áldott legyen az ur neve,
Aki fölvierrasztott minket,
E szép napra, a József napjára.
Hisz ő örüljön, örvendjen
Friss egészségnek, hogy
Megérte napjának buzgó ünnepét.
Disznós munka törje fel a száját,
Az legyen a legnagyobb baja.
A kádarka leve is úgy megtaszigálja,
Hogy a 10 öles utat is keskenyhek találja.
Mindezt csak azért mondom
Hogy Jóska erőbe, egészségbe legyen,
Az istentől ez a kérésem.

Vigan ébredtün fel e mai szent napra.
Te is Irma öröm sugarakra.
Örömet jelent az egész világba
Vele egyetemben mondám párodnak.
Ne árthasson semmi, /szivedet el
Ne fogja bu és szomorúság,
életedbe keressen a vigság,
Holtod után az örök boldogság.
9 őrangyal ti is ide röpüljeteK,
Konfesztor fáját vigan pengesséteK.
Glórián virágból koszorut kösseteK,
Ennek az egyénnek a fejére tegyéteK.
Mivel elérkezett gyönyörű szép névnapja,
Istentől kívánom sokáig éljen,
Kedves kis családjával vigan örvendezzen!

Kedves Köröszte Szüleim!
Szétállnak a füleim,
Mig e verset elmondom,
Igen nagy az én gondom.
Hoztam volna virágot,
De egy szálat sem látok,
Virág helyett szivemet
Hoztam én el tinékteK.
Névnapotokra sok örömet,
Boldogságot kívánok!

Már megérted napodat, napodat
És szent pátriusodat.
Áldjad a jézusodat,
Szép fölvirradásodat.
A csillagok derülnek,
Azok messzi kerülnek,
Téged isten megtartson
Fejedre áldást adjon,
Holtod után a menyországba
jobbra állítson!
Mert ma van János nevenapja,
A hordónak nyikorogjon csapja,
Alljon félre a köszöntő kalapja.

Megjöttünk mi ma este
János köszöntésére
János légy egészségbe
Meköszöntlek reménységbe.
Meköszöntlek nem sokért
Csak egy pint pálinkáért
Azt sem pedig votkáért
Tiszta szilva licáért.
Ha megérted napodat,
Áldjad a jézusodat,
Meváltó Krisztusodat.

Ahány Talián képes,
Képet eladni képes.
Válogvető cigány
Ahány válogot vet.
Rokona a cimbalmos
Ahány hurt ütöget.
Ahány szem zab Árvába,
Akó bor Zalába,
Bödön turó Liptóba,
Kunságba járomszög,
Hevesbe ahány kácsa,
Pesten fotografista,
Budán zsidógyerek,
Königgrätzbe gyutuspuska,
És ott szintén retiráta,
Bibliába ahány betű,
Ahány vénembernek
jólesik a tűtü,
Sváb litániában
ahányszor van hájlig,
Ahány bécsi bürger
a sörtől elázik,
Eresz alatt ahány fecske,
Tiszába kecsége,
A magyarok istene

A Józsefeket

Százszor anyai évig éltesse!

Regölés

Ujév napján a faluban regölni szoktak.
Minden évben ezzel a kedves szokással kívántak boldog
ujévet az egyszerű falusi otthonokban.
A regölők csoportját a faluban élő legények tették ki.
Minden háznál elénekelték az alábbi szöveget:

1973-ik évben vigadjunk

A ma született Jézust imádjuk.

Öltünket megjavítsuk.

Amott keletkezik, egy szép folyó viz,

Abból iszik egy szép, zöldellő pázsit.

Csoda tévők szarvasa, ezer ága boga,

Ezer mise legyen, ezer gyertya égjen,

Gyullatlan gyulladjék, aludatlan aludjék,

Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Adjon az uristen, a házigazdának,

Ötven-hatvan tehenet, amellé egy tehenest,

Annak a kezébe, arany ostor nyelet,

Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

/Adjon az uristen, a házigazdának,

Egy-két tehenet, csöbörszámra a tejet,

Had süssenek rétest, szegény regölőknek.

Haj rege rajta, ez uj esztendőben./

Adjon az uristen, a házigazdának,

Egy kis rongyos ólacsckát,

Száz darab malackát,

Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Adjon az uristen, a háziasszonynak,
Annyi tejet, vaját,
Mint a kutban a viz,
Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Adjon az uristen, a háziasszonynak,
Annyi csirkét, tyukot, mint az égen a csillag,
Annyi kacsát, libát, mint a réten a fűszál,
Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Amott vagyon egy legény, kinek neve János.
Amott vagyon egy leány, kinek neve Annus.
Isten meg se mentse, kebelébe ejtse,
Párna alá kerítse,
Ugy össze fondorítsa, mint a cica farka,
Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Szálljon áldás házukra,
Hat ökörre, hat lóra,
Kilenc borjas tehénre.
Szent Jób, szent János,
Szárnyas angyalára
Adjon isten békeességet,
Léleküdvösséget.

Ezután még az Ó szép Jézus ez uj esztendőben című vallási ének csendült fel, majd így kívántak boldog újévet a ház népének.

Amikor azt énekelték, hogy gyullatlan gyulladjék, aludatlan aludjék, ekkor gyújtották meg a házban a lámpát - mert villany még nem volt-, és fogadták a regülőket.

A regülés befejeztével kocsonyával és pálinkával kínálták meg a regülők csoportját.

I.

Regöles

II.

Tudvalevő, hogy XIX. században a Széchenyi család a községbe németeket /svábokat/ telepített Thüringiából /Speizer, Strohmajer, Jüngling/. Ugyanekkor jöttek a faluba csehek /Trubek, Nemezc/, valamint délszlávok /Rádics, Radovics/ is.

A lakosság többsége azonban sváb volt. Ezek az ide telepített emberek elhozták magukkal szokásaikat is, és többen beszélnek ma is németül /svábulz/.

A kerepelés, vagy ahogyan ők mondják, a merácsolás is sváb eredetű.

Merácsolás Bizén

Nagycsütörtökön, amikor nem szoktak harangozni, délben már megkezdték a merácsolást.

A merácsolók hatan voltak. Hat fiatal legényke, már nagyobb iskolások, közülük 4 merácsos, 2 bumbenos.

A falu közepén álló templomnál gyülekeztek, és onnan indultak el. Három északra, három dél felé tartott, és mindig cseréltek. Letérdeltek, levették a sapkájukat, megforgatták a merácsokat és a bumbent, és először nagycsütörtökön a déli 12 órára merácsoltak.

Kerepelünk, kerepelünk tizenkettőt!

Mir ratschen, mir ratschen zwölwi!

Minden ötödik, hatodik háznál megálltak és merácsoltak, míg végig nem értek a falun.

Este általában litánia szokott lenni. Litániára félóránként háromszor merácsoltak, és így kiabáltak:

Kerepelünk, kerepelünk első rózsafüzérre!

Mir ratschen, mir ratschen ersti Rosenkranz!

Kerepelünk, kerepelünk második rózsafüzérre!

Mir ratschen, mir ratschen zwati Rosenkranz!

Kerepelünk, kerepelünk, össze, rózsafüzérre!

Mir ratschen, mir ratschen zami Rosenkranz!

Az esti imádságharangszóra pedig így merácsoltak:

Kerepelünk, kerepelünk Ave Máriára!

Mir ratschen, mir ratschen Ave Maria!

Este egy háznál aludtak. Általában a dékánnál, vagy valame-
lyik merácsolónál, hogy reggel együtt indulhassanak. Az is-
tállóban, vagy a pajtában aludtak, és ott költötték fel őket.

Nagypénteken reggel ismét együtt kezdték a merácsolást. A
templom előtt még mind a hatan együtt merácsoltak, majd szét-
vált a kis csoport, és ezt mondták:

Kerepelünk, kerepelünk angyali üdvözetet, amit mindenki, aki
katolikus imádkozzon! Mindenki térdeljen le, és imádkozzon 3
miatyánkot és 3 Ave Máriát!

Mir ratschen, mir ratschen 'nen englischen Gruss, was
der Christ-katholische Mensch/en/ beten muss.

Wir fall'n all' auf die Knie, und beten drei Vate
unser und drei Ave Maria!

E napon ugyancsak úgy merácsoltak, mint az előző nap, nagy-
csütörtökön. Amikor vége lett a merácsolásnak, akkor a merá-
csoló fiúk mindegyike fogott egy-egy kosarat. Minden ház előtt
megálltak, merácsoltak, és így kiabáltak:

Kerepelünk, kerepelünk husvét-i tojást!

Mir ratschen, mir ratschen um en Osterei!

Minden háznál összeszedték a tojást, ki egyet, ki kettőt adott
nekik; és ki hogyan akarta.

Ezután visszamentek a szálláshelyükre, és ott egyenlően elosz-
toztak azon. Vagy eladták a tojásokat, s így pénzt kaptak érte.
Ez volt a keresetük.

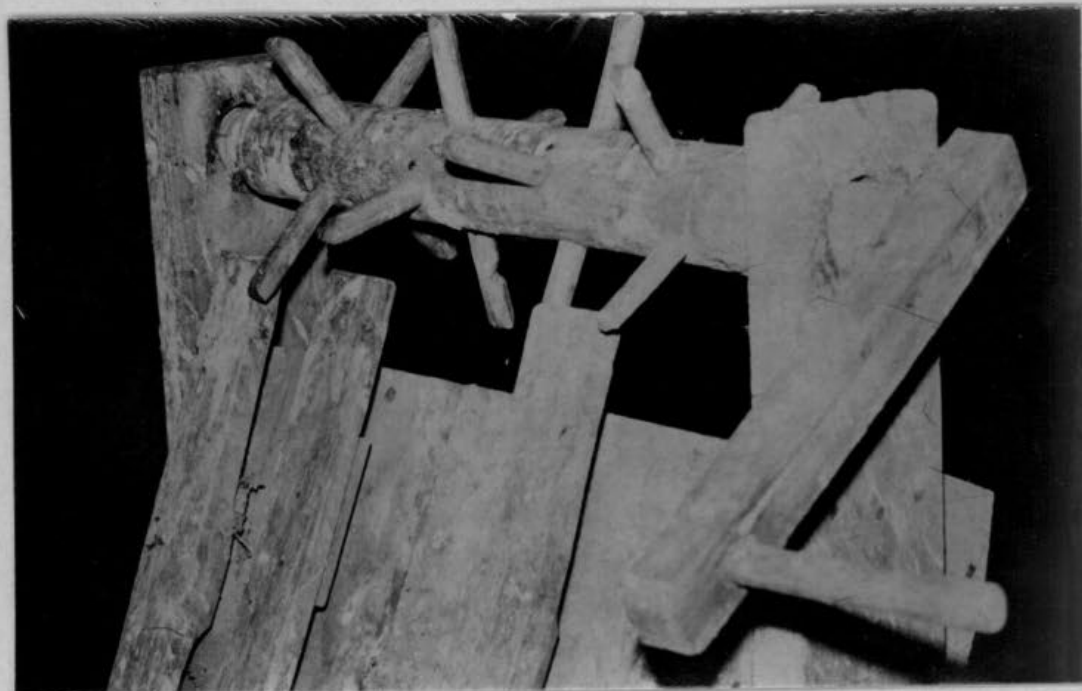
A merácsoláshoz szükséges eszközöket, a merácst és a bumbent is házilag készítették. Ezek a tárgyak évről-évre általában átszálltak a fiatalabb nemzedékre.

A merácsolás egy különös kis történettel ért véget. Az egyik háznál a merácsolók záp tojást kaptak.

Méregből hozzácsapták a gazda házafalához. A bécsi megharagudott rájuk, és a következő évben már fenn állt a bizei templomtoronyban is a kereplő. Így megszakadt ez a régi szokás a faluban. Pár évre rá, még egyszer, utoljára, merácsoltak a faluban, mivel öreg volt a dékán. Ő kérte meg a fiukat - mikor már nagyon öreg volt, és nem tudott felmenni a toronyba -, hogy "járják végig a falut". És végig is járták.

De ekkor már elmaradt a német nyelvű szöveg, a hatos kis csoport, és a jutalom is.

Ez már a második világháború előtt volt.

Bunben

Hushagyói szokás a faluban

Hushagyó vasárnap a legények kimentek a hegyre, és hushagyó vasárnap, hushagyó hétfőn ott mulattak.

Hushagyó kedd, nagy ünnep volt a faluban. Minden évben ekkor béli mulatságot rendeztek. Délután a legények és lányok ünneplőbe öltöztek, és a bál helyén, a kocsmaudvaron gyülekeztek. Ott táncoltak, mulattak egészen reggelig.

Hamvazó szerdán pedig a legények elmentek a faluba koledálni. Mindenki vitt egy botot a vállán, és erre a házaknál szalonnát és fánkot tűztek, a kosárba pedig tojást raktak.

Ezt elvitték a kocsmába, megsütötték és tovább mulatoztak mindaddig, amíg a másik csoport - akik nem voltak koledálni -, meg nem hozta a lopott kokast. /Ezt később kifizették./

Ezután következett a hushagyói szokások befejező része, a kakasütés. Ez csak akkor volt hiteles, ha a kakas lopott volt. A kocsmaudvar közepére ástak egy lyukat. Egy lyukas fazékba pedig beletették a kakast úgy, hogy a feje kilátszon, és megkezdték a kakasütést.

Aki vállalkozott az ütésre, annak bekötötték a szemét, csépet adtak a kezébe, megforgatták az udvaron, és így nekiláthatott. Az ütésben általában megegyeztek.

Vagy csak egyet lehetett ütni, vagy pedig minden ütésért fizetni kellett pár krajcárt.

Mindenkit nagy izgalommal töltött el ez a mulatság.

Ha a kakast eltalálták, akkor a kocsmárosné megsütötte, és feltálalta a legényeknek. Ők ettek és ittak, majd újból kezdték a mulatságot.

Hushagyó keddi Hosszuvizen

Hushagyó kedden a fiatalabb legények jártak végig a falun. Egy fiut felöltöztettek leánynak, kezébe babát tettek és egy kaccsoskosarat. Ebbe zsiros poharat helyeztek, és ide tették a kapott szalonát is.

A többi fiu csengőt, kolompot vitt magával. Közülük egy "lőháton" lovagolt. A lovat szalmával, ruhával kitömött zsák jelképezte. E zsákot a lába közé fogta. A ló farkát a zsák bekötött végéhez tett seprű helyettesítette.

A hushagyó keddi maszkázók minden házhoz beköszöntöttek. Itt tojást, pénzt, fánkot, zsirt, szalonát kaptak, amivel este báloztak. Ha kiutasították őket, akkor bemeszelték a ház falát, hogy ez a család csufoskodjon a falu többi lakója előtt. /E népszokás Bizén nem volt meg!/
.

Pünkösdkirályság

Pünkösdkor az volt a szokás, hogy a legények már korán hajnalban magyarruhába öltöztek, és lőháton kinyargaltak a falu végére. Régen talán minden háznál volt ló, így ezen a mulatságon csaknem az összes 16-20 éves fiu résztvett.

Ez a játék tulajdonképpen egy lóverseny volt. A falu széléről egy meghatározott, előre kitűzött célba kellett beérni.

Aki legelőször beért, az lett a pünkösdkirály. Kivirágozták, kiszallágozták, és elmentek a kocsmába. Ott mulatoztak, és ünnepezték a győztest.

A jutalom az volt, hogy a pünkösdkirálynak e napon nem kellett fizetnie, és egy évig ő lett a falu pünkösdkirálya.

Pünkösdjárás

Régen szokás volt a faluban, hogy a lányok jártak pünkösödöt köszönteni. Pünkösd napján délután öt, hat, 11-12 év körüli kislányok végigjárták a falut. Minden házhoz beszóltak, és megkérdezték, hogy szabad-e pünkösödöt köszönteni. Ha igen volt a válasz akkor bementek, és elkezdték énekelni.
/Ennek az éneknek két változatát is hallottam./

A pünkösdnek jeles napja
Szentlélek isten küldötte
Erősítse mi szívünket,
Ugy mint az apostolokét.
Melyet krisztus ígért vala
Mikor méne menyországba,
Tüzes nyelveknek zugása
Leszállott az ő fejére,
Ilyen nagy hirtelenséggel,
Ilingán-pilingán
Jácintus keresztfán.
Hintsetek virágot az
Isten fiának.
Kicsi vagyok, nagyot ne,
Szóljatok ennek az embernek.
Bé-bu, bé-buzát,
Szerencsés esztendőt.
Szárnya kentek királynéja
Mi királyné asszonyunknak,
Bár kalácsot, bár tiktojást,
Katonafehintot.

/Az ének a magnószalagon megtalálható./

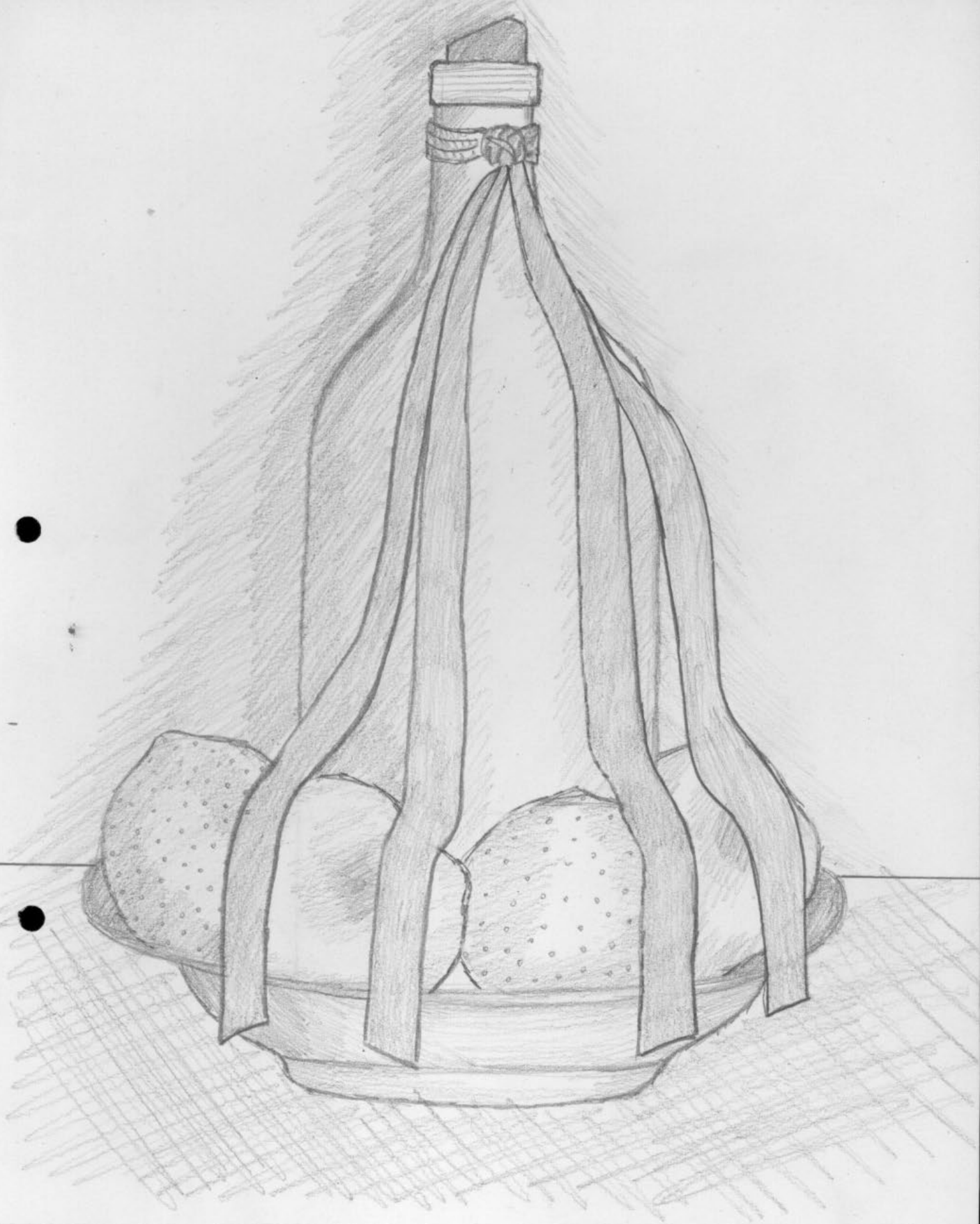
A csoporttal járt egy 4-5 éves kislány. Ő volt a királyné.
Hófehér ruhába öltöztették, és kézenfogva vezették.
A házaknál jutalmul tojást, vagy pénzt kaptak.

A szöveg másik változata:

A pünkösdek jelen napja
Szentlélek isten küldötte,
Erősítse mi szívünket
Az apostolainak.
Jácintus, jácintus,
Kertbe tulipánok,
Hintsetek virágot,
Az isten fiának.
Én kisgyermek vagyok
Nagyot nem szólhatok
Mégis istenemnek
Szolgálni akarok.
Szolgállok míg élek,
Míg testemben lélek,
Koporsó, buzaték,
Koporsó, buzaték.
Adjon az uristen
Ennek a gazdának
Szerencsés esztendőt,
Szerencsés esztendőt.
Emeljük a királynénkat,
Mi királyné asszonyunkat
Ekkora legyen a kendtek kendere.
Mert minxekünk el kell menni,
Csillag után kell sietni,
Mert a csillag nem vár minket,
Az csak szépen elballag.
Dicsértessék a Jézus Krisztus.

Komatálazás

Mátkázó vasárnap a faluban szokás volt komatálazni.

A lányok feldiszitettek egy tálat. Beletettek egy üveget, amelyet borral töltöttek meg. Köré narancsot, fánkot és tojást tettek. Az üveg szájára különböző színű szalagokat kötöttek. Ez tette diszessé a komatálát.

Majd ezt leterítették, és két kislánnyal elküldték a megnevezett helyre.

Ott ezt a verset mondták:

Komatálat hoztunk.
Föl is aranyoztuk.
Koma küldte komának,
Ha nem tetszik komának,
Küldje vissza komának.

Utána megmondták, hogy kinek a küldöttei. Ha az elvállalta a komaságot, akkor kicserélte a tojást, a fánkot, és a narancsot. Ezután pedig komák lettek.

Nagyon érdekes, hogy ezt a komaságot tartották is a faluban, és nemcsak játéknak tekintették a komatálazást.

Luca napja

Talán még ma is sokat adnak több háznál a Luca napra. E napon mindenütt felelevenítik, hogy mit nem szabad december 13-án csinálni.

A Luca napja kotyulással kezdődik.

A kotyulók korán reggel, amikor ébrednek a házaknál, végigjárták a falut, és beköszöntöttek minden házhoz. A szobába bevitték egy tuskót, ráültek, és rákezdték a mondókára.

Jó reggelt a Lucának!

Luca fekszik ágyában, szóma sincs az ágyában.

Gyere Luca menjünk el, menyországot nyerjük el.

Mert aki azt elnyeri, boldog lesz az éti.

Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

Biró hátán teknyő, benne ül a jegyző.

Kilukadt a teknyő, kipottyant a jegyző.

Mondtam neki menjen ki, mert a fene megeszi,

Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

A háziasszonynak annyi libája, kacsája, csibéje legyen
Mint az égen a csillag, a földön a fűszál.

Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

A háziasszony hizójának olyan vastag szalonnája
legyen, mint a mestergerenda.

Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

A háziasszonynak annyi teje, vaja legyen,
Mint a kutban a viz.

Kitty-kotty, gelegonya kettő, három,

A pálinkát várom.

Ha nem adnak pálinkát, kifurom a gerendát.

Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

Dicsértessék a Jézus Krisztus.

Aprószentek napja

Lucakor a fiuk jártak a faluba kotyulni. Ahol voltak kotyulni, oda elmehettek korbácsolni is.

A korbácsolás szövege így volt:

Hálaisten megértük az aprószentek napját.
Adja isten, hogy többeket is érhessünk,
De ne ilyen buval, bánattal,
Hanem örvendetes napokkal.

Friss légy, jó légy, egészséges légy,
Jó sütő-főző légy, keléses ne légy,
Vizért küldnek borért menj!
Borért küldnek vizért menj!
Jó légy!

A korbáccsal a fiuk addig ütötték a lányokat, amig szalagot nem kötöttek a korbács végére.

A régi öregek azt tartották, hogy amelyik lányt nem korbácsolnak meg, az egész évben keléses lesz.

Az aprószenteki korbácsot 8 szál fűzfavesszőből fonták. A kilencedik szálat kétfelé hasították, és a markolatot azzal csavarták be, és úgy befűzték.

"Lakodalom van a mi utcánkban."

Bize utcásfalu. Egyetlen utcából, az Árpád utcából áll. A falu képe egy 1,5 km hosszú utszakasz. Lélekszáma tehát nagyon kevés. Kevés a fiatal is.

Nagy ünnep a faluban, ha valaki lakodalmát üli. De ezek a lakodalmak - ahogyan az idősebb korosztály mondja - már nem olyan szépek, élménygazdagok, mint a 30-40 évvel ezelőttiek. Ezt a lakodalmas hangulatot, és babonás szokásait szeretném most feleleveníteni.

Már a lakodalom előtti héten nagy sürgés-forgás, sütés-főzés kezdődött a lakodalmas házaknál. A lagzira ekkor már mindenki készült.

A násznagy és az első vőfény az esküvő előtti napokban minden hivatalos vendég házához bekopogtatott, és németül elmondta a meghívást. /A német szöveg a magnószalagon megtalálható./

Egy kiküldött vagyok a kedves vendégekhez, akik hozzánk hivatalosak. Amit a szakácsnő főzni fog, sütni fog, azt fogunk enni, míg a csap folyik, és a hegedű szól, addig fogunk mulatozni s táncolni. Dicsértessék a Jézus Krisztus. /Hosszuviz/

Vasárnap reggel a vendégek gyülekeztek a menyasszonyos és a vőlegényes háznál. Majd a násznép a vőlegényes háztól indult a menyasszonyért.

Az első vőfény így bucsuztatja a vőlegényt:

Halljunk szót Uraim!
Vőlegény helyett emelem szavamat,
Hagyjátok el kissé a szép nótákat.
Kedves legénytársaim, ifju barátaim,
Kikkel ezideig töltöttem napjaim.
Sok boldog napokat időztam köztetek,
Nagyon szépen kérlek, el ne feledjeteK.
Drága menyasszonyom, az én hitves párom,
Lesz most örömöm, boldogságom.

De azért titeket feledni nem birlak,
Jó barátainnak siromig megtartlak.
Tisztelt Gyülekezet! Isten szent nevében
Induljunk el csendben, békességben.
Vőlegény urunknak keressük fel párját,
Az ő drága kincsét, kedves menyasszonyát.
Szerezzünk ma neki kedvet, boldogságot,
Hozzunk a keblére, egy szép gyöngyvirágot.
Először az isten hajlékába visszük,
Hol szent áldás után boldog lészen, hisszük.
Induljunk utánam, mindnyájukat kérem!

ÉLJEN!

Ezután a násznép elindul.

A menyasszonyos házhoz érkeve, az első vőfény köszöntő szavai ismét felcsendülnek.

Ma hajnalban alig virradt fel a reggel
Összegyűltünk szép számos seréggel.
Jöttünk aztán tisztelt hajlékhoz végre,
Kedves menyasszonyunk nagy tiszteletére.
Azért jöttünk e hajlékban,
Hogy elkisérjük az isten házába.
Kérjük a kedves szülőköt,
Eresszék a kedves szülöttjüket.
A násznagyurankhoz volna egy kérésem
Itt kin várakozik szép sereg vendégünk,
Legyenek szivesek őket befogadni,
Mi sem fogunk érte adósak maradni.

Egy másik köszöntő a menyasszony kikérésére:

Kedves vendégeim, én csak azt csodálom,
Hogy akiért jöttünk, azt sehol se látom.
Odabenn marad tán? Én majd kiinstálom,
Hogy kárba ne vesszék sok fáradságom.

Menyasszony jöjjön ki kértemért!
A mi seregünk nagy fáradtságáért.
Adják ki hát, legyenek szivesek,
Mivel sok a dolgom, hamar végezhessek.
Adják ki a mátkát harmadszor is kérem,
Várja a vőlegény türelmetlenségben.
Szánják meg szegényt, ne szenvedtessék,
Hanem a menyasszony karjaiba vezessék.

Majd befogadják őket a menyasszonyos háznál, koszorúslányokat,
vőfényeket összepározzák, pereceket, borokat kiosztják, és
elindulnak.

Közben a menyasszonyt és a vőlegényt ellátják egy-két hasznos
tanáccsal.

- Esküvőre indulás előtt a menyasszon és vőlegén cipejébe is
pénzt tettünk, nehogy megroncsák őket.
- Mikor mentek az esküvőre valamikor a fiatalok, akkor meg-
hatta a fiunak is az anyja, meg a lánknak is az anyja, hogy
ne ám te szójj, ha gyüttök ki a templombu!
Mer akkor majd mindig neked kell szólongatni a másikat!

A templomba indulási köszöntő így hangzik:

Halljunk szót Uraim! Egy kis csendet kérnék,
Mert bucsuztatásom megkezdődnék.
Kedves édesanyám mikor veled beszélek,
Akkor a szívembe nagy fájdalmat érzek.
Te voltál gyámolítóm mindenbe nékem,
Neked köszönhetem, hogy e földön élek.
Most isten rendelése, hogy tőled elválljak,
Választott párommal külön uton járjak.
De én továbbra is gyermeked maradok,
Hűséges szívemmel hozzád ragaszkodom.
Bocsásd meg nekem ha valamit vétettem,
Anyai szereteted ne vond vissza tőlem.
Most mindent megköszönök végre,
Legyen szent előttem jószágod emléke.

Kedves édesapám most tőled bucsuzom,
Gyermeki szívemmel hozzád ragaszkodom.
Most megköszönöm amit értem tétted,
Napestig munkában érettem küzdöttél.
Este ha fáradtan leültél a székre,
Boldogan öleltél atyai kebledre.
Mindezeket szóban nem tudom elmondani,
Mert szívem fájdalmát nem tudom tartani.
Bocsásd meg nekem, ha valamit vétettem,
Engesztelődjön hát meg atyai jószived.

Kedves testvéreim tőletek bucsuzom,
Mi kis hajlékunkból eképpen távozom.
Bocsássatok meg mindent, amit vétettem,
Gyermeki körünkbe ellenetek tettem.
Én most messze elválllok tőletek,
Bucsuzó csókokkal eképpen köszönök.

Kedves rokonok tőletek bucsuzom,
Köszönöm szerető kegyetek, s
Hogy hozzám mindig ragaszkodtatok.
Most mindent megbocsátva engedjetez utra,
Hogy így indulhassak el a templomba.

Pajtások, barátok

Bucsuzásom közbe hozzátok is szólok,
Mielőtt tőletek sirva elválllok.
Nektek szívemből csak egyet kívánok,
Találjátok meg hamar ti is párotok,
Boldogság mezején szedjetez virágot,
Legyetez örökre boldogok, vidámak.
Most kíséretez el az isten házába,
A mindenhatónak szentelt templomába.
Ott kérjetez az Istent könyörögve értem,
Hogy bő áldását adja házasságra nékem.

Itt megint köszöntőt hallunk:

Légyen az istennek dicsőség a mennybe,
Szerencsésen vittük nagy dolgunkat végre,
Legyen az uristen mindenkor vezérünk,
Igaz gyámolítónk, míg e földön élünk.
Váljék az új párnak mai esküvése,
Lelkünk javára, üdvére.
Az isten áldása szálljon a fejükre,
Legyenek boldogok, vidámak örökre!

- Valamikor az vót a szokás, hogy a menyasszony az esküvőre vitt a csokra alatt egy peracet. Mikor hazagyüttek, akkor ezt az első koszoruslánynak meg köllött enni, hogy a következő évben ő legyen az e'ső menyasszony.
- Ha az új házaspár hazamegy az esküvőrü, akkor az ujaszszonnya belenézetnek a kéménybe, hogy ollan fekete szemügyereke legyen, mint belül a kémény.

A köszöntések, gratulációk után az első vőfény a megterített asztalhoz ülteti a vendégeket.

Dicsérettel legyen tele ez a hajlák,
Csendességben legyünk, hogy beszédem hallják.
Szomoruság, bánat, mitőlünk távozzék,
Aki nem tud semmit, most tőlem tanulják.
Vendégeim! Az asztalok meg vannak terítve,
Tányér, kanál, villa, késsel felékesítve.
Jönnek majd az ételek is mindjárt sorjába,
De nehogy az asztalról az étel elhüljék,
S a felmelegítése dologba kerüljék.
Tessék vendégeim helyet foglalni!
Tálalók érkeztek messze Ázsiából,
A magyaroknak régi, híres hazájából.
Ügyességben nincsen párjuk,
Én ezt garantálom!

Első tál étel lesz,
Csirke ordítás, borju köhögés,
Üres kocsi zörgés.
Aztán egy beteg balha lesz
Nyársra huzva,
Egy beteges sündisznó bepácolva.
Sült pecsenye helyett
Egy nagy fejsze toka,
300 esztendő kerekeknek agya.
Káposztás hus lesz
Hasas szalonnával,
Kifőtt pulykának
Combja rizkásával.
Ez lesz ám a finom eledel,
Tessék hát uraim,
Foglaljanak helyet!

Az asztalnál mindenki helyet foglalt. Az első koszorúslánynak a menyasszony mellé kellett ülnie és egészen éjfélig vigyázni rá, hogy véletlenül is meg ne rongthassák.

Ugyancsak szokás volt a faluban, hogy az első koszorúslány merit az ételből az új házaspárnak.

És ezekkel a szokásokkal formailag még ma is találkozunk. Majd megjelent a fehérkötényes első vőfény az első tál le-
vessel. Minden fogáshoz külön köszöntőt mondott. Közben a zenészek muzsikáltak, és dusoltatás formájában mindenkinek "elhúzták a nótáját".

Érdemes vendégim nem üresen jöttem
Étkekkel terhelve van mind a két kezem.
Mielőtt hozzányulnának a kanálnak,
Buzgó szívvél adjanak hálát az urnak.
Hogy hosszan ne papoljak, hogy
A forró kásától sebeket ne kapjak
Vegyék el kezemből e forró tálát,
Mert ujjaim tovább nem állnak.

Hátam mögött még husz kislány vagyon,
Kinek kezeit is süti nagyon.
Ne tántorogjon előttem most senki,
Mert a nyakát hamar leforrázom neki.
Tehát a leves mellett a hus adott azért,
Hogy senkinek a szive ne legyen bus,
Mert a muzsikusok szója által dus,
Ezért dicsértessék a Jézus Krisztus.

Levesköszöntő

Gazdám vendégeit mind felszólította,
Tisztos becsülettel házába hívatta.
Írántunk érzését bőven kimutatta.
Szakácsnékkal házát megszaporitotta.
Úgyes szakácsnéink készek mindenekkel,
Legelső sorban a jó metélt levestel.
Melyet megcsináltak a vendégek kedvére
Kivánom mindenkinek jó egészségére.
Adjanak vendégeim az asztalon egy kis tért,
Mert a vendégek számára a leves megért.

Pörkölt rizsával

Ismét megérkeztem vendégeim, sokára,
De merem állítani, nem jártam hiába.
Mert olyan jó ételt hoztam valójában,
Pörköltet rizsával.
Mivel hogy nincs több ily izes éték,
Magyarnak erre vizet inni vétek.
Itt a jó pörkölt rizsával!
Egyétek vendégeim, hogy ne vesszen kárba,
Ne hagyjanak kérem semmit a tálba.

Rántotthus

Ki-ki köszörülje mostan jól a kését,
Mert rántotthust és savanyut hoztam,
Mégpedig többfélét.
Igazán mondhatom ki eszik ebből,
Mint egy hentesmester, ugy meghizik ettől.
Kik rántotthust, és savanyut esznek,
Mind sokáig élnek!

Borköszöntő

Bor ennek a neve, mert a szőlőnek a leve.
Görbe késsel kanyargatták,
Kalapáccsal kocogtatták.
Te bor! Te asszonyszomorító!
Te ruharongyosító!
Te erszényfosztogató!
Te koldusbotra juttató!
A mult héten is a villanykarónak vezettél,
Az árokba meghentergettél.
Rám uszitottad a falu összes kutyáját,
Most pedig mars be az áristomba!
Dicsértessék torkom,
Vedd be-édes gyomrom!

Pecsenye

Pecsenyét is hoztam, mégpedig kétfélét.
Behoztam a kakast, és vele a jércét.
Hogy jutottam hozzá, szépen elmesélem,
Hallgassanak tehát rám, figyelemmel kérem.
Szaladgált a kakas a jérce nyomába,
Én meg fogtam magam, s futottam utána.
Megcsiptem mindkettőt hamar, szerencsésen,
Leöltem őket, leforráztam szépen.
Lábukat szépecskén össze is kötöttem,
Őket a tepsibe belegyömösöltem.

Szép piros-barnára sült meg ott a bőrük,
Lett is vendégeknek való pecsenye belőlük.
Nyuljanak utána, izes a falatja,
Tessék násznagyuram, bátran kóstolhatja.

Sültliba

Sültliba nevetgél ebbe a nagy tálba.
Tegnap még kényesen járkált a világba.
Nem tudta, hogy ilyen nagy tisztesség érje,
Válják kelmeteknek jó egészségéte.

Tészta, sütemény

Itt a finom lisztből készült sütemény.
Nincs ebben sem ánizs, sem mustár, sem kömény,
Cukorral vegyítve, nem is igen kemény.
Ki ilyennel él, nem bántja köszvény.
Oly édes ez kérem mint a méz,
Mindjárt megkivánja az ember, hacsak reá néz.
Bátran lehet enni, gyomornak nem nehéz,
Fogjon meg hát minden darabot 9 kéz.

Ebéd után táncoltak, mulatoztak mindaddig, amíg el nem jött az este. Ekkor a menyasszonyt elbucszatták a szülői háztól, és a násznép elkísérte a fiús házhoz, az új otthonba.

Szünjék meg most hegedük zengése,
Némuljon el sarkantyuk pengése,
Mert bucsuzásomnak most léssen kezdése.
Zeng a bucsuszavam, hullanak könnyeim,
Mert tőletek válok el, kedves jó szüleim.
Felséges uristen, világ teremtője,
Tekints le ezek kedves jó szülőkre.
Kik által engem világra helyeztél,
Most pedig számomra, más utat jelöltél.
Tehozzád fordulok kedves édesatyám,
Könnyeimtől nézem, mily borult az orcád.

Mielőtt atyám házadból kilépek,
Tőled térdre borulva, bocsánatot kérek.
Hát hozzád mit szóljak kedves édesanyám,
Ki mostanig voltál fölnevelő dajkám.
Tudom, hogy nagyon fáj anyai szivednek,
Midőn elválását látod gyermekednek.
Kedves édesanyám, tudom hogy szerettél,
Mint gyenge virágot ápoltál, neveltél.
Jóra tanítottál, rossztól féltettél
Most pedig szárnyra eresztettél.
Kedves édesanyám, köszönöm ezeket
Az isten áldjon meg ezekért tégedet.
Kedves leánytársim, kik eddig voltatok,
Könnyezőszemekkel, köztetek állok.
Látom, hogy ti is szomorkodtok,
De nem azért mert sajnáltok.
Hanem mert ti is nehezen várjátok,
Szép koszorumból ime most kinálok,
És nektek mindet jót kívánok.
Kedves alsó-felső jószívű szomszédok,
Titeket is az isten megáldjon.
Elszáll a galamb idegen mezőre,
Elvisszük a leányt, asszony lesz belőle.
Isten veled lányom, drága virágszálom,
Elmész tőlem, nem maradsz már nálam.
De bucsuzó szavamat küldöm utánad,
El ne felejtsd a jó édesanyádat.
Az ittmaradottaknak jó mulatást,
Nekünk meg szerencsés utat kívánok.

A fius háznál a menyasszony érkezésének beköszöntése:

Szerencsés jóestét adjon az uristen,
Megérkeztünk mindnyájan, vidáman, jókedvvel.
Nagy fárasztó utunk nem esett hiába,
Mert egy drága kincset hoztunk mi e házba.

Elmult a pillanat, elhangzott az eskü,
Egymásé lettek testestül, lelkestül.
Nem mint idegen jött, itt van az ő párja,
Aki őt igaz szeretettel látja.
A kedves menyasszony most nagyon sokat szólna,
Ha úgy szivből beszélni tudna.
Elmondom helyette szive akaratát,
Mivel fel akarja keresni az anyját.
Drága anyám, az a kívánságom,
Hogy e háznál szivesen lásson.
Anyám helyett legyen
Szerető jó anyám, és mindig
Szeretettel vigyázzon majd reám.
A kíséretemet fogadják szivesen,
És mindnyájukat áldja meg az isten.

Ezután következett a vacsora. Az első vőfényünk itt sem maradtól tétlenül. Már hozta is első fogásként a káposztát, és köszöntött.

Husos káposztát hoztam, ez ősi éték,
Mégkóstolni, nem volna ám vétek.
Belevágtam kilenc disznó elejét, hátát,
Keresse meg mindenki a fülét meg a farkát.

/Bize/

Paradicsomkertbe im most érkeztem,
E gyönyörű kertnek gyümölcséből ettem.
Mivel hogy én sokat kertészkedtem
Káposztát is bőven természettem.
Magyarországnak nagy részét bejártam,
De ilyen szép fejes káposztát sehol nem találtam.
Amerre csak jártam mindenki dicsérte
Fülellem hallottam, de többet nem dicsérem,
Dicsérje meg magát, belevágtam fél oldal szalonáját,
12 disznónak elejét hátulját,
Keresse meg ki-ki fülét, farkát.

/Hosszúviz/

Halljunk szót uraim!
Emitt hozom a finom kását,
Melynek a földön nem találni mását,
A zsirt nem sajnáltam tőle,
Áldja meg az isten aki vesz belőle.

És a bor...

Mikor Noe apánk isten parancsára
A vizözön elől futott a bárkába.
Mindenféléből egyet vitt, hogy
A vész után ne nélkülözzön semmit.
De legbölcsebben mégis csak azt tette,
Hogy a szőlőtőkét el nem felejtette.
Neki köszönhetjük, hogy a bort ismerjük,
Melyben erőnket, kedvünket,
Néha erőtlenségünket is viseljük.
Nosza tehát töltsünk a pohárba,
Igyunk egyet Noe apánk emlékére mára.
Mert a sültet ő is nagyon szerette,
Utána a torkát borral öblögette.

/Hosszuviz/

A vacsoránál találkozunk egy külön érdekességgel is.
A szakácsnék sem engedik, hogy megfélekedzünk róluk. Hogy a
sok sütés-főzésen kívül valami hasznuk is legyen, kásapénzt
szednek.

A bekötött kezű szakácsnét az első vőfény vezeti.

Kedves szakácsnék emint a kását keverte,
Kezét szörnyen megégette.
Ezért zsebbe nyuljatok,
Forintot a kanálba rakjatok.
Adjunk hát szegénynek most Patikára,
Kinek így kijutott a bajokból mára.

/Bize/

Kedves uraim, szomorú hír vagyok,
Mert szakácsnénk keze sebes nagyon.
Mig künn a kását keverte,
Jobb kezét a tűz szörnyen megégette.
Ezért uraim bugyellárist nyissanak,
Kisbankót, nagybankót tányérba rakjanak.
Eként pénzt neki orvosságra adjanak,
Hogy mérges sebei könnyen begyógyulhassanak.

/Hosszúviz/

És a merőkanálba gyülik a lakomázó vendégek aprópénze.

Vacsorakor szokták elénekelni az alábbi éneket is. Bár fe-
lénk ez nem volt divatos, csupán érdekességképpen említem
meg. /Magnószalagon is megtalálható, Hosszúvizi gyűjtés/

Az igaz Messiás már eljött,
Köztünk sokféle csodákat tett,
Hogy a vizet borrá tegye,
A násznépet vendégelje,
Kánán mennyegzőben.

Nagy lakodalmat ők kezdenek,
Jézust is elhívták vendégnek,
Hogy a vizet borrá tegye,
A násznépet vendégelje,
Kánán mennyegzőben.

Az első tál ételt felhozták,
Jézust is azzal megkinálták.
Tettsett neki mindenben az éték
Csak a borban volt a vétek,
Kánán mennyegzőben.

Szolgák gyorsan el is siettek,
Kutból hat vödört megtöltöttek,
Jézus borrá változtatja
Első csodáját mutatja
Kánán mennyegzőben.

Szolgák adják a nász kezébe,
Hogy adja a vendég elébe
Násznagy a bort megkóstolja
Mindjárt a vőlegényt hívta
Kánán mennyegzőbe.

Miskóriás midőn azt látta
Hogy őtet senki sem kínálta
Jákob elől is alkapja
Szomjas torkára is felhajtja
Kánán mennyegzőbe.

Nagy lakodalmat ők kezdének
Jézust is elhívták vendégnek,
Hogy a vizet borrá tegye,
A násznépet vendégelje
Kánán mennyegzőben.

Közben a vőfények sem lehettek tétlenül.

- Régen szokás volt, hogy a lakodalom naptyán vacsorakor eközlött lopni a menyasszony cipejét a vőfényeknek. Ezt a násznagyoknak közösen köllött kiváttani, hogy az ujasszonynak ezzel is több pénze legyen.
- Vacsorakor a menyasszonynak rákellott tenni a vőlegény lábára a lábát, hogy letiportja mindenben.

Vacsora után ismét mulatozás, tánc következett egészen éjfélig. Éjfél előtt a menyasszonyt átöltöztették menyecskeruhába.

- Iparkodott a menyasszony éfélkor előbb átöltözni mint a vőlegény, hogy mindig ő legyen az ügyesebb. A vőlegény ingének sarkára meg egy kicsit rálépett, hogy ő legyen az erélesebb egész életben.
- Éfélkor mikor a menyasszon fejét bekötötték, hama a fátyolt rádobták egy másik lán fejére, hogy akkor majd azon lesz a sor.

- Éfélkor mikor a menyasszonynak felkötötték az ujasszonyi kontyot a fejére, akkor elkátotta magát az ujember felé:

Enyim a konty, tied a gond!

Miután szépen felöltöztették az ujasszonyt, az első vőfény elővezette, és beköszöntötte a menyasszonytáncot.

Imitt áll előttünk az ékes menyasszony,
Hogy menyecske fejjel először mulasson.
Minden vendégnek egy nótát juttasson,
Az ajándékból uj cipőt varrasson.
Táncoljon hát vele mindenki egy kurtát,
De el ne tiporják a cipője sarkát,
Gondoljenak arra, hogy drágáért varták.
Aztán tömjék meg bankóval a markát.
A násznagyur kezébe van egy üres tányér,
Én kezdem a táncot, a többi mér ráér,
Addig menjenek el tizesért, százasért,
Huzd rá cigány, huzd rá, az uj házaspárért!

Mikor már mindenki táncolt az ujasszonnyal, akkor a férj elfujta a két szál égő gyertyát. A tálban levő pénzt pedig beleöntötték az ujasszony szoknyájába, és tovább folyt a mulatozás. Egészen reggelig.

Hajnal felé azonban már lassan álomba kezdenek szenderedni a vendégek. Az ő felvidítésükra a módásabb emberek szórakoztató jeleneteivel találkozunk.

Ezt a célt szolgálta a Mi a házasság? című humoros összeállítás is.

Világi párosság. Akik ezt próbálták, vagy vizsgálták, erre mindenki azt mondja, aki okos, hogy szegény embernek biz az nagyon bajos. De annak a legénynek még ugyan nem csuda, ki mindezt a maga fejétől nem tudja.

Az asszony hát majd tudtára adja,
ami kell neki, egy szálíg elmondja.
A gazdaasszonynak kell először is tűzhely,
mert ha ez nincs könnyen hagy el.
Szobába, konyhába legyen elégséges butor,
holmi, ami csak szükséges, mert ha ebbe
szükséget lát vagy érez, nem ülhet
senkivel vidám vendégséget.
Dörög-morog őkelme urára, hogy a
menyő hozta őtet a nyakára.
Tehát ezt kerüld és kedvét keresd,
minden békés gondját ellásd.
Seprő, ruhakefe, bőröstásaka, mángolló,
sótartó, motolla és rokka, falra cifra
tükör, szobába asztal, ágy, puha karszék,
jó puha vánkoossal, teleüveg jóféle ecettel,
rózsavizzel, vagy más jószagu kenettel.
Házad előtt látni jár egy zsidó, úgy hajt,
úgy tuszkol, mint a tatár, hogy végy
kendőt, csipkét, ollót, gyüszüt meg tűt,
ládára lakatot, és más ilyenneműt.
Vásárra kell menni mert kerget az asszony,
kell kapca, strinkli, ujmódi karton, és
fekete selyem, másszinű keszkenő,
ez ám az igazi bökkenő!
Apró és nagy fazék, cimke, bögre és tál,
hidd el barátom megrostál.
Rámás rostély, tökgyalu és pemét, im
mindezeket sem termi ám a szemét.
Sok lábas, edény, valamint lábatlan,
kis- és nagykanálból lyukas és lyukatlan.
Levesmerő fényesréz, vasnyelű kanál, sóttartó
és más eszköz lógjon a konyhád falán.
De a lakószobára még sokkal több kell ám
mint a konyhára!
De nem szóltam még a szekrényről,
aranyos képekről és az ágyterítőről.

T a r t a l o m

	Oldal
Bevezetés	2
Adatközlőim	3
<u>Köszöntők</u>	
Ez ujév reggelén	4
Aldott legyen	4
Vigan ébredtünk	5
Kedves Köröszt Szüleim!	5
Már megérted napodat	6
Megjöttünk mi ma este	6
József-köszöntő	7
<u>Népszokások</u>	
Regölés	8
Merácsolás Bizén	10
Hushagyói szokás a faluban	13
Hushagyó kedd Hosszuvizen	14
Pünkösdkirályság	14
Pünkösdjérés	15
Komatélazás	17
Luca napja	18
Aprószentek napja	19
"Lakodalom van a mi utcánkban."	20